

Вишневська О. М., доктор економічних наук, професор, декан обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-1996-4590
e-mail: olganykk@gmail.com

Василенко М. Ю., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9354-8806
e-mail: vasilenko.marishkaaaa@gmail.com

Охота Н. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0001-5527-2394
e-mail: okhotanina@gmail.com

Пріоритетні підходи розвитку глобального світу – екологічна безпека

Анотація. Авторами досліджено сутність, складові й особливості екологічної безпеки, особливості прояву негативних явищ у глобальному світі, зміни клімату. Визначено вплив екологічних чинників на пріоритети розвитку глобального світу з огляду на масштабність екологічних загроз. Обумовлено тісний взаємозв'язок із транскордонними небезпеками, які потребують запровадження системних підходів з нейтралізації негативного впливу на окремі території та держави світу. Доведено, що глобальні процеси у різних сферах й галузях світової економіки спонукають до необхідності спільного вирішення екологічних питань. Глобальні процеси спонукають до посилення партнерства у напрямку збереження природного навколишнього середовища. Доведено, що процеси глобалізації визначають нові параметри екологічного розвитку держав світу, створення передумов до гарантування екологічної безпеки повинно відбуватися з огляду на мінливий характер викликів і загроз світового суспільства. Кризовий, а у деяких регіонах світу, критичний екологічний стан навколишнього природного середовища вимагає здійснення дієвих заходів правового, організаційного та соціального характеру. Обумовлено, що обмеження у кліматичній політиці через власні інтереси держав світу можуть спричинити екологічну катастрофу на усіх континентах. Нівелювання глобальних екологічних загроз від потепління клімату на планеті може призвести до суттєвих світових загроз, у тому числі кліматичної міграції.

Ключові слова: глобальний світ; екологічна безпека; екологічні загрози; кліматична політика; партнерство; транскордонні небезпеки; пріоритети розвитку.

Vyshnevskaya Olga, Dean of the Faculty, Professor, Doctor of Economic Sciences Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Vasilenko Marina, student of Accounting and Finance Faculty Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Okhota Nina, student of Accounting and Finance Faculty Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Priority Approaches to the Development of the Global World - Environmental Security

Abstract. Introduction. Modern environmental policy is based on the implementation of global agreements, the need to develop industries and sectors of the world economy on the basis of greening, environmental protection. The implementation of state policy in the field of environmental security must, first of all, include the definition of priorities, goals, strategy development and practical implementation of measures to reduce anthropogenic burden on all ecosystems, territories of the world. Environmental security is a component of national security that protects the vital interests of man, society, the environment and the state from real or potential threats posed by anthropogenic or natural factors, their impact on the environment. An effective state environmental security policy is a way of preventing environmental and man-made threats, including transboundary ones.

Guaranteeing environmental security is extremely important, as it is part of the global security system, defines the possibilities for preserving the sphere of human existence. Recently, there has been an increase in environmental hazards to human health and life in various regions of the world due to man-made activities and dangerous natural processes.

The urgency of the issue has been proven by the results of the anniversary World Economic Forum in Davos in January 2020. It has been determined that environmental threats are a matter of time that requires effective approaches to mitigate risks in all countries and regions of the world.

Purpose. The purpose of the study is to substantiate the nature and features, prerequisites for ensuring (guarantee) environmental security, priority approaches to the development of the countries of the world in view of the scale of existing and potential environmental threats, including threats of transboundary nature. Practical implementation of priority approaches for the development of the countries of the world in view of the environmental risks, negative climate change, ratified by the UN Framework Convention on Climate Change, the Paris Agreement.

Results. The authors investigate the nature, components and features of environmental security, the features of the manifestation of negative phenomena in the global world, and climate change. The influence of environmental factors on the priorities of development of the global world has been determined in view of the scale of environmental threats. There is a close relationship with the transboundary risks that require systematic approaches to counteract the negative impact on individual territories and countries of the world. It is proved that global processes in different spheres and sectors of the world economy lead to the need for joint solution of environmental issues. Global processes are pushing for stronger partnerships to preserve the natural environment. It is proved that the processes of globalization define new parameters of ecological development of the countries of the world, creation of preconditions for guaranteeing ecological safety should take place in view of the changing nature of the challenges and threats of the world society. Crisis, and in some regions of the world, the critical ecological status of the environment require effective legal, organizational and social measures. It is stipulated that climate policy restrictions due to the self-interest of the countries of the world can cause environmental catastrophe on all continents. Leveling out global environmental threats from climate warming on the planet can lead to significant global threats, including climate migration.

Conclusions. Global environmental threats are a challenge to the world community, a response of biological systems to the growth of anthropogenic impact. The last decade has been characterized by an understanding of the global environmental crisis and at the level of state-political awareness, as evidenced by the social response of the world community. Climate policy limitation, through the self-interest of the countries of the world, can cause environmental catastrophe on all continents. Leveling out global environmental threats from climate warming on the planet can lead to significant global threats: migration, famine, disease, war, loss of part of the territory due to the inability to live on it. Climate migrants can be a reality by 2030.

Keywords: global world; environmental security; environmental threats; climate policy; partnerships; transboundary threats; development priorities.

JEL Classification: A10; Q10; Q14.

Постановка проблеми. Екологічні загрози набули надзвичайної гостроти й масштабності. Сучасна екологічна політика ґрунтується на реалізації глобальних угод, необхідності розвитку галузей й сфер світової економіки на засадах екологізації, збереженні довкілля. Здійснення державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки, насамперед, повинно передбачати визначення пріоритетів, цілей, розробку стратегії й практичну реалізацію заходів з метою зниження антропогенного навантаження на усі екосистеми, території світу. Екологічна безпека є складовою національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками, їхнім впливом на навколишнє природне середовище. Дієва державна політика забезпечення екологічної безпеки є напрямом з упередження екологічних і техногенних загроз, у тому числі транскордонного характеру. З кожним роком усе більше акцентується увага на виснаженні природних ресурсів планети, погіршенні екології, порушенні природного балансу та збільшенні природних катаклізмів, все більше відчувається обмеження у ресурсах.

Гарантування екологічної безпеки є надзвичайно актуальними, оскільки є складовою загальної системи глобальної безпеки, визначає можливості щодо збереження сфери існування людства. Останнім часом спостерігається підвищення екологічної небезпеки для здоров'я і життя людини у різних регіонах світу внаслідок техногенної діяльності, природно-кліматичних загроз.

Актуальність питання доведена результатами проведення ювілейного Всесвітнього Економічного Форуму у Давосі у січні 2020 року. Визначено, що саме екологічні загрози є питанням часу, яке потребує реалізації дієвих підходів у нівелюванні ризиків в усіх державах й регіонах світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєві глобалізаційні екологічні загрози, посилення їхнього впливу на клімат планети спонукали до необхідності розробки й практичного провадження системних заходів, направлених на обмеження небезпек, у тому числі транскордонного характеру. З огляду на посилення негативних екологічних проявів пріоритетні підходи розвитку окремих територій повинні ґрунтуватися на можливостях гарантування екологічної безпеки, збереженні й охорони довкілля, нейтралізації транскордонних небезпек.

Більшість вчених поєднують негативні екологічні прояви й зміни клімату планети із процесом глобалізації. Особливості прояву глобалізації представлено у наукових працях вчених, з-поміж яких: О. Білорус [12], Ч. Вілан [16], В. Власов [11], А. Гальчинський, П. Герст [13], Л. Зеленов, Е. Кочетов, М. Моїсєєв, Д. Норт [15], В. Соколов, Г. Томпсон [13], Р. Робертсон [14], Ю. Яковець. Актуальність питання підтверджується високим рівнем уваги на усіх рівнях управління до екологічної ситуації у світі, окремих регіонах й державах світу.

З огляду на посилення екологічних загроз Організацією Об'єднаних Націй обумовлено 17 цілей сталого розвитку, більшість з яких прямо або опосередковано пов'язані із довкіллям (Ціль 6 — Чиста вода та належні санітарні умови, Ціль 7 — Доступна та чиста енергія, Ціль 12 — Відповідальне споживання та

виробництво, Ціль 13 — Пом'якшення наслідків зміни клімату, Ціль 14 — Збереження морських ресурсів, Ціль 15 — Захист екосистем суші, Ціль 17 — Партнерство заради сталого розвитку). Реалізація екологічних проєктів, активна позиція екологічних організацій засвідчує високий рівень зацікавленості світового суспільства у зменшенні негативного впливу чинників на довкілля, окремі екосистеми.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування сутності й особливостей, передумов забезпечення (гарантування) екологічної безпеки, пріоритетних підходів розвитку держав світу з огляду на масштаби наявних та потенційних екологічних загроз, у тому числі загроз транскордонного характеру. Практичне запровадження пріоритетних підходів щодо розвитку держав світу з огляду на ризики екологічного характеру, негативні кліматичні зміни, ратифіковано Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату.

Сутність практичного запровадження екологічних інструментів у глобальному світі обумовлена кліматичними змінами, які спонукають до посилення ролі кожного у збереження сфери існування людства. Вагомою є роль міжнародних організацій, Урядів держав світу, а також партнерства у вирішенні актуального питання глобального світу – створення передумов до гарантування екологічної безпеки територій, держав, регіонів, особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологічна безпека є складовою національної безпеки, процесом управління системою національної безпеки, за якого державними й недержавними інституціями забезпечується екологічна рівновага і гарантується захист середовища проживання населення країни та біосфери в цілому, атмосфери, гідросфери, літосфери і космосфери, видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей [1].

До основних екологічних небезпек відносять: підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; неврахування наслідків для довкілля у законодавстві; переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі світової економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля; зношення основних засобів у галузях та сферах капіталоємних економік; неефективна система управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів; недієвий контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та недостатній рівень відповідальності за його порушення; обмежене фінансування природоохоронних заходів.

Актуальність і важливість таких напрямів збереження природи, охорони біологічного і ландшафтного різноманіття, збереження й відтворення екологічної активності екосистем затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про концепцію

Національної Програми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття України» від 12.05.1997 року та Національною Програмою збереження біологічного різноманіття [2].

Актуальним є питання нейтралізації транскордонних небезпек. Транскордонні екологічні небезпеки виникають за межами держави, й включають: викиди забруднювачів у середовище, перенесення забруднювачів через кордони, взаємодію забруднюючих речовин з об'єктами навколишнього середовища іншої держави. Головну роль у транскордонному екологічному забрудненні, переважно, відіграють викиди в атмосферу. Основними чинниками, що визначають провідну роль цього виду забруднення, є характер поширення речовин і продуктів їхнього перетворення; значні обсяги викидів; подальша міграція й трансформація в інших середовищах; всеосяжний вплив на природні процеси й екосистеми [3].

Значної екологічної шкоди зазнають ґрунти внаслідок їхнього забруднення викидами промисловості, невмілого або надмірного використання в аграрному секторі засобів хімізації, а також забруднення значних площ внаслідок техногенних аварій. На сучасному етапі розвитку суспільства, коли інтенсивно відбувається погіршення якісних параметрів навколишнього природного середовища, виникла необхідність посилення природоохоронної діяльності, спрямованої на збереження, поліпшення стану, відтворення екологічних параметрів екосистем [4].

Екологічна безпека визначається стосовно територій держави, регіону, адміністративних областей і районів, населених пунктів (міст і сіл) або до окремих об'єктів – нафтогазопромислових районів, промвузлів, заводів, фабрик і інших об'єктів промисловості, транспорту, енергетики, хімії, гірництва, зв'язку тощо. Екологічна безпека ґрунтується на усвідомленні того, що людство – невіддільна частина природи, повністю залежна від навколишнього природного середовища [4].

Гарантування екологічної безпеки передбачає реалізацію комплексу заходів, які направлені на використання екологоорієнтованих технологій і техніки в усіх галузях та сферах економіки, перехід від ресурсоємних технологій до безпечних для довкілля, визначення принципу оптимальності й розумної достатності, використання раціональних способів отримання певних благ для суспільства й особисті без зростання негативного впливу на довкілля.

Серед ключових обмежень, які становлять загрозу національній безпеці та потребують розв'язання, можна виділити: глобальне потепління, транскордонне забруднення атмосфери й водних ресурсів, знищення родючості продуктивних земель, нестача та зниження якості питної води. При цьому доволі важливим є акцентування уваги на масштабах впливу глобалізаційних процесів на екологічний стан. Процеси глобалізації визначають нові параметри екологічного розвитку держави та забезпечення її

екологічної безпеки з огляду на мінливий характер викликів і загроз, з якими стикається людство. Кризовий, а у деяких регіонах світу, критичний екологічний стан навколишнього природного середовища вимагає запровадження дієвих заходів організаційно-правового й соціально-економічного характеру.

Світові екологічні проблеми людства, зміна клімату, поширення екологічних загроз спонукали до розгляду й узгодження умов Паризької угоди [5] 195 державами, які ратифікували Рамкову конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. Паризькою угодою (2015 рік) було передбачено не лише основні підходи й пріоритети співпраці, а і спрямування фінансування на реалізацію заходів зі зниження обсягів парникових газів для держав, які розвиваються, загальним обсягом 100 мільярдів доларів щорічно. Основною умовою запровадження передбачених заходів була їхня ратифікація, не менше ніж 55 державами, які виробляють не менше 55,0% світових парникових газів [6]. Паризька Угода [5] набрала чинності у 2016 році, її ратифікували 141 держава світу. Більшість критиків Угоди схиляються до думки, що вона повинна мати більшу кількість жорстких обмежень для держав, особливо найбільших забруднювачів атмосфери, що дозволить отримати не історичні перспективи, а реальні результати у збереженні довкілля. Збільшення часу у реалізації передбачених Угодою заходів може призвести до ускладнень у практичному запровадженні та значно збільшити їхню вартість. Найскладнішим питанням є узгодженість глобальних екологічних заходів й інтересів різних держав світу. Паризькою угодою [5] передбачено, що кожна держава, яка ратифікувала Угоду, повинна робити внески з метою досягнення основних цілей - «національно визначені внески», але не було чітко визначено жодних санкцій у разі їхньої відсутності. Під час розгляду основних положень Паризької угоди було визначено, що за наявного рівня розвитку світової економіки найвищий рівень глобальних викидів в атмосферу передбачено на період до 2020 року. Генеральна мета Паризької угоди [5] передбачає запровадження вираженої кліматичної політики державами світу, забезпечення можливостей до скорочення викидів й тимчасове зупинення різкого зростання температури на планеті.

За останні роки більшість інвестиційних фондів, які направляють кошти на реалізацію енергозберігаючих проєктів, переорієнтували свою діяльність на розробку й впровадження у галузях економіки відновлювальних джерел енергії, використання технологій, які дозволяють акумулювати зусилля й зменшити використання традиційних видів пального. За рішенням держав, які є представниками G20 («Велика – 20»), прийнято стратегічно важливий напрямок – поступове зняття усіх державних субсидій для сектора викопного палива до 2020 року [6]. Усе вищезазначене свідчить про необхідність зміни кліматичної політики як на глобальному, так і на державному рівнях.

Кліматична політика передбачає зростання енергоефективності й запровадження технологій, які максимально дозволять використовувати альтернативні джерела енергії, що сприятиме скороченню викидів парникових газів.

Послідовними кроками у напрямку формування організаційно-правових основ забезпечення екологічної безпеки в Україні було прийняття Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», низки інших документів нормативно-правового характеру [7].

Загрози національній безпеці та національним інтересам України в екологічній сфері, що на сьогодні продовжують бути актуальними є: нераціональне, виснажливе використання мінерально-сировинних природних ресурсів; погіршення екологічного стану водних басейнів, загострення проблем трансдонних забруднень; забруднення прісних водойм; використання й обіг екологічно небезпечних речовин й матеріалів; необґрунтоване використання й відсутність обліку трансгенних рослин, зайнятих земель; неефективність заходів щодо подолання наслідків негативного впливу хімічної, ядерної промисловості. Саме тому Стратегією національної екологічної політики на період до 2020 року [7,8] було визначено актуальні цілі – поліпшення екологічної ситуації, створення передумов до гарантування екологічної безпеки, досягнення безпечного для людини стану навколишнього природного середовища.

Більшість держав світу потребують запровадження комплексу заходів, які будуть спонукати до стабілізації глобальної екологічної ситуації, що може бути здійснено лише за участі світової спільноти, відповідних міжнародних організацій у рамках партнерства. Вагому роль у запровадженні екологічних заходів здійснюють громадські екологічні організації, екоактивісти, які суттєво посилити активність щодо поширення інформації про негативні екологічні процеси в останні роки. Діяльність екологічних організацій надає можливість не лише активізувати процес поширення інформації, але й залучити потенційних інвесторів до реалізації екологічних проєктів з метою збереження довкілля.

Саме тому гарантування екологічної безпеки глобального світу передбачає подальше запровадження підходів з нейтралізації загроз, а саме:

- адаптація законодавства держав світу до норм міжнародного права;
- обов'язкове виконання усіх зобов'язань відповідно до ратифікованої Паризької угоди, посилення рівня обмежень для усіх сторін;
- підвищення рівня інвестиційної привабливості, мотивація потенційних інвесторів до практичної реалізації екологічних проєктів, техніко-технологічне оновлення, екологізація виробництва;
- підвищення рівня соціальності відповідальності, екологічної свідомості, поширення сфери екологічної освіти;

– забезпечення результативності екологічного моніторингу з метою швидкої й результативної адаптації управлінських рішень;

– підвищення рівня відповідальності за порушення ратифікованих екологічних норм й зобов'язань, введення відповідних санкцій тощо.

Окремо слід виділити потребу щодо нейтралізації транскордонних небезпек, які можуть спричинити посилення негативних екологічних проявів на територіях держав та регіонів світу. На часі актуальною є потреба щодо посилення транскордонного співробітництва у напрямку практичного впровадження спільних екологічних проєктів, відповідальності й узгодженості інтересів усіх сторін. Транскордонне співробітництво в екологічній сфері є вимушеною необхідністю, яка дозволить стабілізувати ситуацію й обумовити подальший вектор збереження довкілля.

Висновки. Пріоритетні підходи у розвитку глобального світу повинні ґрунтуватися на можливості запровадження системних заходів, які направлені на збереження довкілля, захист екосистем, охорону навколишнього природного середовища. Актуальність питання обумовлена значним посиленням негативних процесів майже в усіх регіонах світу, у тому числі через зміну клімату планети. Збереження екосистем, охорона довкілля, запровадження екологічних проєктів на умовах міжнародного партнерства є вимогою часу. Більшість екологічних загроз мають системний характер й не можуть бути локалізовані за рахунок зусиль однієї держави або декількох держав.

Реалізація екологічних програм повинна відбуватися з огляду на залежність усіх територій світу від глобальних процесів та явищ.

Особливої уваги набуває питання нейтралізації транскордонних небезпек, що обумовлено не лише природно-кліматичними особливостями територій світу, а й нарощуванням потужностей галузей та сфер світової економіки, переважно, з огляду на економічні інтереси. Зміна свідомості світового суспільства повинна відбуватися з огляду на потребу запровадження системних заходів з нейтралізації й обмеження рівня зростання екологічних небезпек. Обмеження екологічного навантаження на природне навколишнє середовище повинно відбуватися з урахуванням масштабів екологічних загроз. Спільна діяльність на умовах міжнародного партнерства дозволить запроваджувати передбачені заходи екологічного спрямування й обмежити негативний вплив через спільні екологічні проєкти. З метою обмеження негативних проявів необхідно забезпечити реалізацію заходів, які передбачають: техніко-технологічні зміни у галузях та сферах економіки; освітньо-наукові заходи, які направлені на екологізацію виробництв, зміну свідомості з огляду на потребу збереження довкілля; інвестиційно-інноваційні заходи, які направлені на мотивацію залучення коштів до реалізації різних екологічних проєктів; поширення сфери дії партнерства у реалізації екологічних проєктів, у тому числі транскордонного характеру.

Література:

1. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України. К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про концепцію Національної Програми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття України» від 12.05.1997 р. № 439. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-97-п> (дата звернення: 15.02.2020).
3. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU79302.html (дата звернення: 15.02.2020).
4. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування : у 2-х т. :Т. 1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / Б.М. Данилишин, А.В. Степаненко, О.М. Ральчук. К. : Науково-виробниче підприємство. Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2008. 392 с.
5. Паризька угода. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l61 (дата звернення 15.02.2020).
6. Вишневецька О. М., Камашева С. А., Камашев А. В. Глобалізаційні процеси у формуванні екологічної безпеки світу. *Науковий Вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №36/2019. С. 114-121
7. Кліматична політика України. URL: <https://menr.gov.ua/content/klimatichna-politika-ukraini.html> (дата звернення: 20.01.2020).
8. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 26.01.2020).
9. Гадзало А. Я. Інституціональне забезпечення транскордонного співробітництва в Україні: еколого-економічні засади : монографія. Київ : ДІА, 2019. 330 с.
10. Гайдуцький І. П. Проблеми транснаціональної гармонізації системи регулювання та мотивації інвестування сталого низьковуглецевого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 10-15.
11. Власов В. І. Глобалістика : історія, теорія : монографія / наук.ред.акад. НААН України О.Г. Білорус і чл.-кор. НААН України В.А. Вергунов. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. 856 с.
12. Білорус О. Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу. *Економічний часопис-XXI*. 2010. № 7–8. С. 1–14.
13. Герст П., Томпсон Г. Сумніви в глобалізації / Пер. з англ. Київ : К.І.С., 2002. 306 с.
14. Robertson R., White K. E. (Ed.) Globalization or glocalization? // Globalisation. Critical conceptin sociology. Volume III, London 2003, p.p.31-51.
15. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений / Перевод с англ. К. Мартынова, Н. Эдельмана. Высшая школа экономики. 2010. 256 с.

16. Wheelan C. Naked economics. Undressing the Dismal Science. N.Y. London: W.W. Norton&Company, 2010. 384 p.

References:

1. Ghorbulin, V. P., Kachynskiy A. B. (2007). DP «NVC «Jevroatlantykinform»: Systemno-konceptualjni zasady strateghiji nacionaljnoji bezpeky Ukrainy, 592
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro koncepciju Nacionaljnoji Prohramy zberezhenja biologhichnogho ta landshaftnogho riznomanittja Ukrainy». Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-97-n> [in Ukr.].
3. Konvencija pro transkordonne zabrudnennja povitlja na velyki vidstani. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU79302.html [in Ukr.].
4. Danylyshyn, B. M., Stepanenko, A. V. & Ralchuk, O. M. (2008). Naukovo-vyrobnyche pidprijemstvo. Vydavnytvo «Naukova dumka» NAN Ukrainy: Bezpeka rehioniv Ukrainy i strateghija gharantuvannja : Pryrodno-tekhnohenna (ekologhichna) bezpeka.
5. Paryzka ughoda. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l61 [in Ukr.].
6. Vyshnevska, O. M., Kamasheva, S. A. & Kamashev, A. V. (2019). Naukovyj Visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu: Ghlobalizacijni procesy u formuvanni ekologhichnoji bezpeky svitu, 114-121.
7. Klimatychna polityka Ukrainy. Retrieved from <https://menr.gov.ua/content/klimatichna-politika-ukraini.html> [in Ukr.].
8. Zakon Ukrainy «Pro ocinku vplyvu na dovkillja». Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> [in Ukr.].
9. Ghadzalo, A. Ja. (2019). Kyjiv: Instytucionaljne zabezpechennja transkordonnogho spivrobotnyctva v Ukraini: ekologho-ekonomichni zasady: monoghrafija.
10. Ghajducykij, I. P. (2016). Investyciji: praktyka ta dosvid: Problemy transnacionaljnoji gharmonizaciji systemy rehuljuvannja ta motyvaciji investuvannja stalogho nyzkovughlecevogho rozvytku, 10-15.
11. Vlasov, V. I., Verghunov, V. A. & Bilorus, O. Gh. (2012). Vinnycja TOV «Nilan-LTD»: Ghlobalistyka: istorija, teorija.
12. Bilorus, O. Gh. (2010). Ghlobaljna integracija i tendenciji kryzovoji evoluciji svitu. *Ekonomichnyj chasopys-KhKhl*, 7-8, 1-14.
13. Gherst, P. (2002). Kyjiv: Tompson Gh. Sumnivy v ghlobalizacij.
14. Robertson, R. & White, K. E. (Ed.) (2003). London: Globalisation. Critical conceptin sociology. Volume III, 31-51.
15. Nort, D. (2010). Vysshaya shkola ekonomiki: Ponimanie protsessu ekonomicheskikh izmeneniy.
16. Wheelan, C. (2010). London: Naked economics. Undressing the Dismal Science.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License